

מדת בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ הגה"צ רבי גדליה בן רבי
אברהם איזמן זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 195 ראש השנה תשפ"ד

קידושין לה-מא

או **בזקן**, אלא יש לומר שהנ"מ היא לענין טהרת נגעים, אך גם זה פשוט שאם אשה היא בת טומאה א"כ היא בת טהרה, ויש לומר שהיינו אומרים שמה שכתוב או בזקן זה חזר לאיש, קמ"ל שגם באשה יש טומאת זקן כאיש.

איסי סובר שנשים פטורות גם בלא יקרחו שהוא דרש בפסוק **בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך** בנים ולא בנות לקרחה, ואין לומר שהתמעטו לענין גדידה כי זה הן כלולות **בוכי עם קדוש אתה לה' אלוקיך**, וא"כ המיעוט בנים ולא בנות הוא רק בלא יקרחו, ואין לומר שנמעט גדידה ונרבה קרחה שיש לרבות גדידה שהיא גם במקום שיער וגם לא במקום שיער ואילו קרחה זה רק במקום שיער, ואין לומר שממעטים בנים ולא בנות גם בקרחה וגם בגדידה וכי עם קדוש נאמר על שריטה כי איסי סובר ששריטה וגדידה זה דבר אחד ביד ובכלי.

דף לו אביי מבאר בטעמו של איסי שלומדים **קרחה קרחה** מבני אהרן וכמו ששם נשים פטורות כך בקרחה נשים פטורות, ואם נאמר שהמיעוט בני אהרן נאמר על כל הענין, א"כ הגזירה שוה מיותרת ונלמד בק"ו שאם ככהנים שריבו בהם מצוות מיעוט נשים ק"ו שבישראל נמעט נשים, ויש לומר שלולא הגזירה שוה היינו אומרים שיש הפסק בענין ולא נלמד לענין קרחה ואין לומר שבאמת יש הפסק בענין ומהגזירה שוה לומדים כמו הברייתא שכשכתוב **לא יקרחו** אין לומר שגם כשעשה ד' וה' קריחות יהיה חייב רק אחד וכשכתוב **קרחה** זה מלמד שחייב על כל אחד ואחד ומה שכתוב בראשם מלמד שלא נאמר שכתוב **לא תשימו קרחה בין עיניכם למת** ויהיה חייב רק על בין העיניים ממש, קמ"ל בראשם לחייב על כל הראש כמו בין העיניים, ואין לומר שרק כהנים שריבו בהם מצוות ובישראל לא, שיש גזירה שוה **קרחה קרחה** וכמו שבכהנים חייב על כל אחד ואחד ועל כל הראש כבין העיניים כך בישראל חייב על כל קרחה ועל כל הראש, וכמו שבישראל האיסור הוא רק על מת כך בכהנים האיסור הוא רק על מת, וא"כ לא נלמד מהגזירה שוה למעט נשים, יש לומר שאיסי לומד שניתן לכתוב קרחה וכתוב **קרחה** לדרוש גם למעט נשים, רבא מבאר בטעמו של איסי שיש ללמוד **בין עיניכם** מתפילין ששם נשים פטורות ורבא לא למד כאביי שלא משמע לו לדרוש מהיתור של הה' ואביי לא למד כרבא כי תפילין לומדים מקרחה שמקום הנחתם בגבהה של ראש, ואביי ורבא לא למדו **מבנים אתם** שהם למדו כמו הברייתא שר' יהודה דרש שכשאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים וכשאתם לא נוהגים מנהג בנים אינכם קרויים בנים, ור"מ סובר שתמיד אתם קרויים בנים שכתוב **בנים סכלים המה** ועוד כתוב **בנים לא אמון במ** ועוד כתוב **זרע מרעים בנים משחיתים** ועוד כתוב והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני קל חי ויש צורך בכל הפסוקים שמהפסוק הראשון היינו אומרים שהם נקראים בנים סכלים אך לא בנים, קמ"ל בנים לא אמון במ, ואין לומר שהם נקראים בנים כשהם באמונתם אך כשהם עובדים ע"ז אינם קרויים בנים, קמ"ל **זרע מרעים בנים משחיתים** ואין לומר שהם נקראים בנים משחיתים אך לא בנים בני מעלה, קמ"ל הפסוק **אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני קל חי**.

משנה סמיכות תנופות הגשות קמיצות הקטרות מליקות קבלות והזאות נוהגים באנשים ולא בנשים חוץ ממנחת סוטה ונזירה שהן מניפות. **גמרא** נשים התמעטו מסמיכה שכתוב **דבר אל בני ישראל וסמך** שרק בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל.

נשים התמעטו מתנופה שכתוב **דבר אל בני ישראל והניף** שרק בני ישראל מניפים ולא בנות ישראל.

נשים התמעטו מהגשה שכתוב **וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן** ולא בנות אהרן.

דף לה לדעת ר' יוחנן בן ברוקה גם אשה חייבת בפריה ורביה שעל שניהם נאמר **ויברך אותם אלוקים פרו ורבו** יש לומר שתלמוד תורה ופדיון הבן הזמן לא גרמן ונשים פטורות בהן והם ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין, ואין לומר לדעת ר' יוחנן שפריה ורביה ומורא אב ואם יהיו ב' כתובים במצות שלא הזמן גרמן א"כ ונשים יהיו פטורות בשאר מצות, שיש לומר שהתורה צריכה לכתוב בהם שנשים חייבות שאם לא היה כתוב **פרו ורבו** היינו אומרים שכיון שכתוב **וכבשה** ונשים לא שייכות בכיבוש א"כ לא יהיו חייבות, קמ"ל שכן, ואם לא היה כתוב מורא היינו אומרים שאשה פטורה כיון שאין סיפק בידה לעשות, אך זה מובן למ"ד ששני כתובים אינם מלמדים אך אם הם מלמדים א"כ נלמד מתלמוד תורה ופדיון הבן לפטור נשים גם במצות שלא הזמן גרמן, ורבא אומר שפפונאי היינו רב אחא בר יעקב יודע את טעם הדבר שכתוב בפסוק **והיה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך** וכל התורה הוקשה לתפילין שהיא מצוה שהזמן גרמן ונשים פטורות כך כל מצוות שהזמן גרמן נשים פטורות, וזה מובן למ"ד שתפילין הזמן גרמא אך למ"ד שתפילין הזמן לא גרמן יש לומר שר"מ הוא הסובר שתפילין אין הזמן גרמא והוא סובר ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים, ור' יהודה סובר שתפילין אין הזמן גרמן ושני כתובים מלמדים יש לומר שמצה שמחה והקהל הם ג' כתובים הבאים כאחד ולכו"ע אין מלמדים.

שנינו במשנה שמצות לא תעשה גם כשאין הזמן גרמן נשים חייבות, אמר רב יהודה בשם רב וכן שנו אצל ר' ישמעאל שלומדים מהפסוק **איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם** והכתוב משה אנשים לנשים לכל עונשים בתורה, ואצל ר"א למדו מהפסוק **אשר תשים לפניהם** והכתוב משה אשה לאיש לכל דינים ואצל חזקיה למדו מהפסוק **והמית איש או אשה** והכתוב משה אשה לאיש לכל מיתות, ויש צורך בכל הפסוקים שמהפסוק של רב יהודה היינו אומרים שהשוו נשים כי חס עליהם הכתוב לכפרה אבל בדינים היינו אומרים שזה רק באיש שהוא שייך במשא ומתן ולא באשה, ואם היה כתוב בדינים היינו אומרים שהשוו נשים כי זה פרנסה שלה אך בכופר של שור שהמית היינו אומרים **עמוד ב** שיהיה רק באיש שהוא בן מצוות ולא אשה ואם היה כתוב בכופר היינו אומרים שרק בזה הושוו נשים כי יש איבוד נשמה אבל בעונשין ודינים לא הושוו.

אשה פטורה מבל תיטמא למתים שכתוב **אמור אל כהנים בני אהרן** ולא בנות אהרן, ובל תשחית ובל תקיפו לומדים ממה שכתוב **לא תקיפו את פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך**, ומי שישנו באיסור השחתה ישנו באיסור הקפה, ונשים לא שייכות בהשחתה מסברא שאין להן זקן, או ממה ששנתה התורה **לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך** והיינו ולא זקן אשתך וא"כ נשים אינן באיסור הקפה, ויש להקשות ששנינו בברייתא שזקן אשה והסריס שהעלו שיער הם כזקן לכל דבריהם משמע גם לענין השחתה, אמר אביי שלא יתכן שזה לענין השחתה כי הרי לומדים **פאת פאת** מבני אהרן וכמו שבטומאה נשים פטורות כך בהשחתה הן פטורות ואם נאמר שכשכתוב בני אהרן זה על כל הענין א"כ גם ללא הגזירה שוה **פאת פאת** היינו לומדים מק"ו שאם כהנים שריבה בהם הכתוב מצוות יתירות מיעוט נשים ק"ו שבישראל נמעט נשים, אך יש לומר שלולא הגזירה שוה היינו אומרים שיש הפסק בענין, אך יש לומר שגם אחר הגזירה שוה לא נלמד להשחתה כי הפסיק הענין, ומהגזירה שוה לומדים בפסוק שאם היה כתוב רק **לא יגלחו** היינו אומרים שאסור גם במספריים וכתוב **לא תשחית** ובמספריים אין השחתה, ואין לומר שגם במלקט ורהיטני יהיה חייב כי כתוב **לא יגלחו** וחייב דוקא בגילוח שיש בו השחתה והיינו בתער, ויש לומר שלומדים גזירה שוה כי היה ניתן לכתוב את שבזקנך וכתוב פאת לדרוש גזירה שוה ומה שכתוב שזקן אשה וסריס הם כזקן אמר מר זוטרא שזה רק לענין טומאת נגעים, אך יש לדחות שבטומאת נגעים כתוב להדיא **ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש**

נשים התמעטו מקמיצות שכתוב **והביאה אל בני אהרן וקמץ בני אהרן** ולא בנות אהרן.

נשים התמעטו מהקטרות שכתוב **והקטירו אותו בני אהרן** ולא בנות אהרן.

נשים התמעטו ממליקה שכתוב **ומלק והקטיר** והוקש מליקה להקטרה.

נשים התמעטו מקבלת הדם שכתוב **והקריבו בני אהרן** ושנינו שהקריבו **עמוד ב** זה קבלת הדם.

נשים התמעטו מהזאה של פרה שכתוב **אלעזר** ובהזאה שבפנים כתוב **הכהן המשיח** והזאת בן עוף יש ללמוד בק"ו שאם בן צאן שלא קבע לו כהן לשחטו קבע לו כהן להזאתו בן עוף שכהן מולקו ודאי שיקבע לו כהן להזאה.

ר"א אמר לר' יאשיה שבדורו אל תשב על רגליך עד שתבאר לי מנין שמנחת סוטה טעונה תנופה, ואמנם זה פשוט שהרי כתוב **והניף את המנחה** אלא שאלתו היתה מנין שהתנופה צריכה להיות בבעלים, אמר לו שלומדים גזירה שוה **יד יד משלמים** שבסוטה כתוב **ולקח הכהן מיד האשה** ובשלמים כתוב **ידיו תביאנה** וכמו שכאן כהן כף שם כהן, וכמו ששם זה בבעלים כך במנחת סוטה זה בבעלים, והכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף, ונזירה לומדים בגזירה שוה **כף כף** מסוטה.

משנה מצוה התלויה בארץ נוהגת רק בארץ ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בי בחו"ל,

דף לז חוץ מערלה וכלאים שנוהגות גם בחו"ל ור"א גם חדש נוהג בחו"ל. **גמרא** אין לבאר מצוה התלויה שכתוב בה ביאה ושאינה תלויה שלא כתוב בה ביאה שהרי בתפילין ופטר חמור כתוב ביאה ובכ"ז הם נוהגים בין בארץ בין בחו"ל, ורב יהודה מבאר שמצוה שהיא חובת הגוף היא נוהגת בין בארץ בין בחו"ל ומצוה שהיא חובת קרקע היא נוהגת רק בארץ ולומדים את זה מהפסוק **אלה החוקים** זה המדרשות **והמשפטים** אלו הדינים **אשר תשמרון** זה משנה **לעשות** זה מעשה ואף שכתוב בארץ אין לומר שזה רק בארץ שהרי נאמר **כל הימים אשר אתם חיים על האדמה** ואין לומר שהכל נוהג גם בחו"ל כי כתוב **בארץ** לכן יש ללמוד ממה שאמור בענין **אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם** שכמו שע"ז היא חובת הגוף והיא נוהגת בין בארץ בין בחו"ל כך כל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחו"ל.

הסתפקו בדברי ר"א אם הוא חולק לחומרא שלת"ק יש הלכה למשה מסיני שערלה וכלאים נוהגות בחו"ל אף שהן חובת קרקע אך חדש נוהג רק בארץ שכתוב **מושבתיכם** והכוונה אחר ירושה וישיבה, ור"א למד ממושב הכוונה לכל מקום שאתם יושבים, או שר"א חלק להקל שלת"ק ערלה וכלאים נוהגות בחו"ל וכ"ש חדש שמושב הכוונה בכל מקום שאתם יושבים, ור"א אומר אף חדש נוהג רק בארץ שמושב הכוונה אחר ירושה וישיבה ואף הכוונה למצוות שכתוב בתחילה, ויש להוכיח מדברי אביי שר' ישמעאל הוא החולק על ר"א שר' ישמעאל אמר שכל מקום שכתוב מושב הוא אחר ירושה וישיבה, ור"ע אמר לו שבשבת כתוב **מושבתיכם** והיא נוהגת אף בחו"ל, אמר ר' ישמעאל שזה ק"ו שאם מצות קלות נוהגות בחו"ל כ"ש שבת החמורה נוהגת בחו"ל, ואם ר' ישמעאל לא סבר כר"א א"כ ר"א בא להחמיר, ויש להקשות בדברי ר' ישמעאל שהוא דיבר על נסכים **עמוד ב** וכתוב בהם ביאה ומושב, ויש להוסיף בדברי ר' ישמעאל כל מקום שנאמר בו ביאה ומושב הוא לאחר ירושה וישיבה אך לפ"ז קשה מה הקשה ר"ע משבת הרי ר' ישמעאל בר ללמוד ביאה ומושב, יש לומר שהוא אמר ב' דברים א' שהוא דרש ביאה ומושב, ועוד שיש ללמוד שבת בק"ו משאר מצוות, ונחלקו שלר' ישמעאל לא הקריבו במדבר נסכים שכתוב בהם ביאה ומושב ולר"ע הקריבו נסכים במדבר.

אביי אומר שהתנא הזה בשם ר' ישמעאל חולק על תנא אחר בשם ר' ישמעאל שאמר שאם כתוב ביאה ומפורש בו שזה לאחר ירושה וישיבה א"כ כל מקום שכתוב ביאה הוא לאחר ירושה וישיבה, והחולק סובר שמלך וביכורים הם שני כתובים הבאים כאחד שאין מלמדים, והתנא השני סובר שצריך את שני הפסוקים וא"כ ניתן ללמוד מהם שאם היה כתוב מלך היינו אומרים שביכורים שיש בהם הנאה יהיו חייבים בהם מיד, ואם היה כתוב רק ביכורים היינו אומרים שצריך

שדרכו לכבש יהיו חייבים בו מיד והתנא השני סובר שלא צריך את שני הפסוקים שניתן לכתוב מלך ולא צריך לכתוב ביכורים שאם מלך שדרכו לכבש בכ"ז התחייבו בו רק אחר ירושה וישיבה ביכורים ודאי יתחייבו בהם רק אחר ירושה וישיבה, והתנא השני סובר שיש צורך לכתוב כדי שלא נלמד מחלה.

יש להקשות אחרי שנאמר הכלל שחובת הגוף נוהג גם בחו"ל מדוע כתוב מושב בשבת, יש לומר שכיוון שהיא כתובה בענין המועדים א"כ תצטרך קידוש ב"ד כמו מועדות, קמ"ל שחייבים בלי קידוש ב"ד.

התורה כתבה מושב בחבל ודם שלא נאמר שכיון שאיסור זה נכתב בפרשת קרבנות א"כ הוא נוהג רק כשיש קרבנות, קמ"ל שנוהג תמיד.

התורה כתבה מושב במצה ומרור כדי שלא נאמר שכיוון שכתוב על מצות מרורים יאכלהו א"כ בלי פסח לא יתחייב במצה ומרור, קמ"ל שחייב בהם גם ללא קרבן פסח.

התורה כתבה ביאה בתפילין ופטר חמור ללמד כדברי התנא ששנה אצל ר' ישמעאל שיעשו מצוה זו כדי שבזכותה יכנסו לארץ.

לתנא שלומד ממושב כל מקום שאתם יושבים מובן מדוע כתוב **ויאכלו מעיבור הארץ ממחרת הפסח** שרק אחר שקרב עומר יכלו לאכול ולא קודם שחדש נהג כתבואה הזו,

דף לח אך למ"ד שחדש נוהג רק אחר ירושה וישיבה א"כ מדוע לא אכלו קודם לכן מעיבור הארץ, ויש לומר שקודם לא היו צריכים שכתוב **ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל קצה ארץ נושבת** את המן אכלו עד קצה ארץ **כנען** ואין לומר שהעיקר הוא ארץ נושבת שהרי כתוב **קצה ארץ כנען** ואין לומר שהעיקר הוא ארץ כנען שהרי כתוב **ארץ נושבת** אלא שכשמשנה מת בו' אדר פסק המן והספיק להם המן שבכליהם עד ט"ז ניסן, וישנה ברייתא שדורשת מפסוק זה שלכאורה לא אכלו מ' שנה שהרי חסר ל' יום שהמן התחיל בט"ו אייר ולמדו מזה שלעוגות שהוציאו ממצרים היה טעם מן, וישנה ברייתא נוספת שמשנה נולד ונפטר בו' אדר שכתוב **וימת שם משה עבד ה' ויבכו אותו בערבות מואב שלושים יום** וכתוב **משה עבדי מת ועתה קום עבור**, וכתוב **עברו בקרב המחנה וצו את העם לאמר הכינו לכם צידה כי בעוד שלשת ימים תעברו את הירדן**, וכתוב **והעם עלו מן הירדן מעשור לחדש הראשון** ואם נמנה ל"ג יום לאחור יוצא שבז' אדר מת משה וגם נולד באותו יום שכתוב **בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא** ויש ללמוד מהיום שהקב"ה יושב וממלא את שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש כמו שכתוב **את מספר ימך אמלא**.

שנו בברייתא שרשב"י אומר שג' מצוות שהצטוו בכניסתם לארץ נוהגות בין בארץ בין בחו"ל והוא דין שינהגו, שבחדש כתוב מושב ויש ללמוד ממנו ערלה וכלאים שאם חדש שאין איסורו לעולם אלא עד ט"ז ניסן ואינו אסור בהנאה ויש היתר לאיסורו בעומר ובכ"ז נוהג בחו"ל, כלאים שאיסורם לעולם ואסורים בהנאה ומה שנאסר לא יותר לעולם, ויש ללמוד גם ערלה שאסורים בהנאה לעולם אף שיש התר לאיסורם, ור"א בן ר"ש אומר **עמוד ב** שכל מצוה שהצטוו עליה קודם כניסתם לארץ נוהגת גם בחו"ל ומה שהצטוו לאחר כניסתם לארץ נוהג רק בארץ חוץ משמיטת כספים ושחרור עבדים שאף שהצטוו אחר כניסה בכ"ז נוהגים גם בחו"ל, אך קשה שאין צורך למנות שמיטת כספים שהרי זה חובת הגוף, ויש לומר כדברי רבי שנאמר בפסוק **וזה דבר השמיטה שמוט והפסוק מדבר בב' שמיטות ללמד ששמיטת כספים נוהגת רק בזמן שיש שמיטת קרקע וכשלא נוהג שמיטת קרקע לא נוהג שמיטת כספים ואין לדרוש ששמיטת כספים נוהגת רק במקום שיש שמיטת קרקע כי כתוב **כי קרא שמיטה לה'** בכל מקום.**

לכאורה לא צריך פסוק לשילוח עבדים שהרי זה חובת הגוף ויש לומר שכיוון שכתוב **וקראתם דרור בארץ משמע** שלא בחו"ל, קמ"ל שכתוב **יובל** היא מכל מקום ומה שכתוב **בארץ** בא לדרוש שבזמן שהדרור נוהג בארץ הוא נוהג גם בחו"ל ובזמן שאינו נוהג בארץ אינו נוהג בחו"ל.

שנינו במסכת ערלה שחדש אסור מהתורה בכל מקום וערלה לומדים מהלכה וכלאים זה מדברי סופרים, ורב יהודה מבאר בשם שמואל שהלכה הכוונה הלכות

מדינה, ועולא מבאר בשם ר' יוחנן שזה הלכה למשה מסיני ועולא אמר שלדברי מובן החילוק בין ספק ערלה לכלאים ששנינו ספק ערלה בארץ אסור ובחור'ל יורד הישראל ולוקח מהעכור'ם בשדה אלא שהישראל לא יראנו לוקט ובכלאים שנינו כרם הנטוע ירק ונמכר ירק מבחוץ בארץ אסור ובסוריא מותר ובחור'ל יורד ולוקט אלא שהחבר עצמו לא ילקוט ביד.

דף לט אך לדברי רב יהודה ננקוט בשניהם יורד ולוקח או יורד ולוקט, ואכן אמר שמואל לרב ענן שיש לשנות במשנה בכלאים וערלה אותו לשון או יורד ולוקח או יורד ולוקט, ומר בר רבינא למד בשניהם לקולא זה וזה יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד.

לוי אמר לשמואל אריון ספק לי מהפירות ואוכל ורב אויא ורבר בר רב חנן היו מספקים אחד לשני.

עיפה ואבימי חריפי פומבדיתא אמרו שאין ערלה בחור'ל, וכששלח רב יהודה לפני ר' יוחנן הוא אמר לו שיסתום את הספק ערלה ויאבד את הערלה הודאית, ויש להכריז על המקילים שפירותיהם יגנוזו, והאומר אין ערלה בחור'ל לא יא לא לו נין ונכד משליך חבל בגורל בקהל ה', ועיפה ואבימי סברו כדברי ר'א בן ר' יוסי שאמר בשם ר' יוסי מדורמסקה שאמר בשם ר' יוסי הגלילי שאמר בשם ר' יוחנן בן נורי שאמר בשם ר'א הגדול שאין ערלה בחור'ל, ולפ'ז מה שכתוב במשנה שר'א אמר אף החדש, יש לגרוס ר'א אומר חדש שרק חדש אסור בחור'ל.

ר' אסי אמר בשם ר' יוחנן שערלה בחור'ל זה הלכה למשה מסיני והקשה לו ר' זירא ששנינו ספק ערלה אסור בארץ ומותר בסוריא, ור' אסי שתק שעה קלה ואח'כ ענה שנאמר בהלכה שודאן אסור וספיקן מותר.

ר' אסי אמר בשם ר' יוחנן שלוקים על כלאים בחור'ל מן התורה ואמר לו ר'א בן ר' יוסי ששנינו שכלאים מדברי סופרים אמר לו שכלאי הכרם מותרים אך הרכבת אילן אסורה כמו שמואל למד בפסוק **את חוקותי תשמרו** חוקים שחקקתי לך כבר **בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע** ולומדים אחד מהשני שכמו שבהמה נאסרה בהרבעה גם שדך נאסר בהרכבה וכמו שאיסור הרבעה נוהג גם בחור'ל כך איסור הרכבה נוהג גם בחור'ל, ומה שכתוב **שדך** למעט נאמר על כלאי זרעים בחור'ל.

רב חנן ורב ענן הלכו בדרך וראו אדם שזורע ב' מיני זרעים ביחד אמר אחד לשני נגדה אותו אמר לו לא מחוורים לכם הלכות כלאים, ופעם אחרת ראו אדם שזורע חטים ושעורים בין הגפנים אמר אחד לשני נגדהו אמר לו הלכות כלאים לא מצהירות לכם האם לא סוברים להלכה כדברי ר' יאשיה שחייבים על כלאים רק כשזורע חטה שעורה וחרצן בזריעה אחת.

רב יוסף היה מערב מיני זרעים וזורעם יחד, אמר לו אביי ששנינו שכלאים אסורים לכל הפחות מדברי סופרים אמר לו שיש לחלק בין כלאי הכרם לכלאי זרעים שכלאי הכרם אסורים בארץ בהנאה גזרו בהם חכמים גם בחור'ל אך כלאי זרעים בארץ אינם אסורים בהנאה לא גזרו בהם בחור'ל, אח'כ חזר בו רב יוסף ממה שהתיר כלאי זרעים בחור'ל שרב זרע בגינת הישיבה ערוגות ערוגות משמע שלא רצה שיתערבו בכלאים אמר לו אביי **עמוד ב** שאם רב היה זורעם בדקדוק ד' בד' רוחות הערוגה ואחת באמצע היינו לומדים ממנהגו אך מה שעשה זה רק משום נוי או כדי שלא יטרח השמש.

משנה העושה מצוה אחת מטיבים לו ומאריכים לו ימיו ונוחל את הארץ ומי שאינו עושה מצוה אחת לא מטיבים לו ולא מאריכים ימיו ושנותיו ואינו נוחל את הארץ. **גמרא** יש להקשות ששנינו במשנה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, ואלו הן: כיבוד הורים וגמילות חסדים והכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם, ורב יהודה מבאר בכונת המשנה שאם עשה מצוה אחת יתירה על זכויותיו מטיבים לו וזה כאילו קיים את כל התורה כולה, ומשמע שבמשנה הנ'ל יזכה לעתיד לבא גם ברוב עוונות, ורב שמעיה מפרש שאם היו העוונות והזכויות שקולים ובזכויות יש מצוות חשובות זה מכריע לטובה, אך קשה מברייתא שאם היו זכויותיו מרובים על עוונותיו מריעים לו וזה כאילו שרף את כל התורה ולא השאיר אפילו את אחת ואם עוונותיו מרובים על זכויותיו מטיבים לו ונראה

כאילו קיים את כל התורה ולא החסיר אות אחת ממנה, ואביי מפרש במשנתנו שעושים לו יום טוב ויום רע שההטבה היא שמריעים לו שיזכה לעוה'ב, והרעה היא שמטיבים לא כדי שלא יזכה לעוה'ב, ורבא מפרש שהברייתא הזו היא כר' יעקב שאין כלל שכר מצוה בעוה'ז ששנינו שר' יעקב אומר שאין מצוה שכתוב בתורה את מתן שכרה שלא תלוי בה תחיית המתים שכתוב כביבוד אב ואם **למען יאריכון ימין ולמען ייטב לך** ובשילוח הקן כתוב **למען ייטב לך והארכת ימים** ואם אמר לו אביי עלה לבירה והבא לי גוזלות משם ועשה כך ושלח את האם ולקח את הבנים וכשחזר נפל ומת היכן טובתו ואריכות ימיו, אלא ודאי הכוונה **למען ייטב לך** ביום שכולו ארוך **והארכת ימים** ביום שכולו ארוך, ואין לומר שלא יקרה כך שהרי ר' יעקב ראה מקרה כזה, ואין לומר שהבן מת כי הוא הרהר בעבירה שהרי אין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה, ואין לומר שהוא הרהר בע'ז שבה הקב"ה מצרף מחשבה למעשה שכתוב **למען תפוס את בני ישראל בלבם**, וזה סברת ר' יעקב שאין נאמר שהוא הרהר הרי המצוה צריכה להגן עליו שלא יהרהר באיסור, אך קשה שר'א אמר ששלוחי מצוה לא נזוקים, יש לומר שזה קרה כשחזר אך יש לדחות שר'א עצמו אמר ששלוח מצוה לא נזוקים לא בהליכה ולא בחזרה, ויש לומר שהסולם היה רעוע ובמקרה שההזק קבוע אין לסמוך על הנס, ששמואל אמר **איך אלך ושמע שאול והרגני**, ואמר רב יוסף שאם היה אחר דורש את הפסוק הזה כר' יעקב בן בתו לא היה חוטא, שיש אומרים שאחר ראה מעשה כזה ופרש, ויש אומרים שהוא ראה שדבר אחר גרר את לשונו של ר' חוצפית המתורגמן ואמר איך יתכן פה שהפיק מרגליות ילחך עפר ולכן יצא וחסא.

רב טובי בר קיסנא שאל את רבא ששנינו שהעושה מצוה אחת מטיבים לו משמע רק כשעושה ושנינו שאם ישב ולא עבר עבירה מקבל שכר כעושה מצוה, אמר רבא ששם מדובר שבא לידו דבר עבירה וניצל ממנה כמו המעשה שמטרוניתא תבעה את רב חנינא בר פפי ואמר דבר והתמלא שחין ומוגלה והיא עשתה דבר ורפאה אותו הלך ונטמן בבית מרחץ שכשהיו נזוקים בו גם אם היו נכנסים אליו אפילו שנים ביום אמרו לו התלמידים מי שמרך אמר להם שני נושאי קיסר שמרוני כל הלילה,

דף מ אמרו לו שמה ניצלת מדבר ערוה שבא לידך ששנינו כל מי שבא דבר ערוה לפניו ניצול זוכה לנס.

הפסוק גיבורי כח עושי דברו נאמר על ר' צדוק וחביריו שמטרוניתא אחת תבעה את ר' צדוק ואמר לה שלבו חלש ואיני יכול האם יש משהו לאכול אמרה לו יש דבר טמא אמר לה מה הנ'מ מי שעושה כך יאכל את זה והבעירה את התנור להניח את האיסור ונכנס לתנור אמרה לו מה זה אמר לה מי שחוטא נופל בזה אמרה לו לו ידעתי שזה חמור לך כל כך לא הייתי מצערת אותך.

רב כהנא היה מוכר סלים ותבעתו מטרוניתא אחת אמר לה אלך לקשט את עצמי הלך והפיל עצמו מהגג לארץ ובא אליהו וקבלו אמר לו הטרחת אותי ד' מאות פרסה אמר לו רב כהנא העניות גרמה לי לנסיון זה ואליהו נתן לו כלי מלא זהובים.

רבא שאל את ר'נ ששנינו אלו דברים שאדם עושה בעוה'ז והקרן קיימת לו לעוה'ב: כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם, כביבוד אב ואם נאמר **למען יאריכון ימין ולמען יטב לך**, בגמילות חסדים נאמר **רוחך צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד**, ובבאת שלום כתוב **בקש שלום ורדפהו**, ור' אבהו אמר שלומדים **רדיפה רדיפה** מצדקה וחסד, בתלמוד תורה כתוב **כי היא חייך ואורך ימין**, ולכאורה גם בשילוח הקן כתוב **למען ייטב לך והארכת ימים**, יש לומר שהתנא שייר, אך יש להקשות שכשכתוב **אלו** משמע שלא משיירים, אמר רבא שרב אידי הסביר שנאמר **אמר צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו** וכי יש צדיק טוב ויש שאינו טוב אלא שאם הוא טוב לשמים ולבריות הוא צדיק טוב ואם הוא טוב לשמים ורע לבריות הוא צדיק שאינו טוב, וכן יש לדרוש בפסוק **אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה** לו וכי יש רשע רע ויש רשע שאינו רע אלא אם הוא רע לשמים ולבריות הוא רשע רע ואם הוא רק רע לשמים ולא רע לבריות הוא רשע שאינו רע.

לזכות יש קרן ופירות שכתוב **אמרו צדיק כי טוב** ולעבירה יש קרן אך בלי פירות שכתוב **כי גמול ידיו יעשה לו** ומה שכתוב **ויאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו** מדובר בעבירה שיש לה פירות שהיא עושה פירות ואם אינה עושה פירות אין לה פירות, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה שכתוב **אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו**, ורב אסי מבאר במילים **ולחושבי שמו** שאם אדם חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה נחשב לו כאילו עשה מצוה אך מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה שכתוב **און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' ומה שכתוב הנני מביא אל העם הוזה רעה פרי מחשבותם** מדובר רק במחשבה שעושה פרי שהקב"ה מצרפה למעשה אך אם אינה עושה פרי אין הקב"ה מצרפה למעשה ומה שכתוב **למען תפוס את בני ישראל בלבם** אמר רב אחא בר יעקב שמדובר בע"ז החמורה ששינוי שהכופר בע"ז הוא כמודה בכל התורה כולה, ועולא מבאר כדברי רב הונא שאם עבר עבירה ושנה בה היא הותרה לו, ואין לומר כפשוטו אלא שנעשתה לו כהיתר.

ר' אבהו אמר בשם ר' חנינא שטוב לאדם לעבור עבירה בסתר ולא יחלל שם שמים בפרהסיא שכתוב **ואתם בית ישראל כה אמר ה' איש גילוליו לכו עברו אם אינכם שומעים לי ואת שם קדשי לא תחללו**, ור' אלעאי הזקן אמר שאם אדם רואה שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שלא מכירים אותו וילבש ויתכסה שחורים ויעשה כמו שלבו חפץ ולא יחלל שם שמים בפרהסיא, אך קשה ששינוי שמי שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם ורבה ביאר שלא יסתכל בקשת ורב יוסף ביאר שלא יעבור עבירה בסתר, אלא יש לחלק ששם מדובר כשיכול לכופ את יצרו ור' אלעאי דיבר כשלא יכול לכופ את יצרו.

שנינו שלא מקיפים בדין שמים בחילול ה' בין שוגג בין מזיד, ומר זוטרא מבאר שלא עושים לו כחונני ומר בר רבנא מבאר שאם העבירות והזכויות שקולים העבירה הזו היא מכריעה.

עמוד ב' לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב ואם עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות ואם עבר עברה אחת אוי לו שהכריע עצמו לכף חובה שכתוב **וחוטא אחד יאבד טובה הרבה** שבשביל חטא אחד איבד הרבה טובה, ור"א בן ר"ש אומר שהעולם והיחיד נידונים לפי הרוב ואם עשה מצוה אחת הכריע את העולם ואת עצמו לזכות ואם עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת העולם לכף חובה שכתוב **וחוטא אחד** שבשביל חטא אחד הוא אבד ממנו ומהעולם הרבה טובה, ורשב"י אומר שאפילו מי שהיה צדיק כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שכתוב **צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו** ואפילו רשע גמור כל ימיו שעשה תשובה באחרונה לא מזכירים לו שוב את רשעו שכתוב **ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו** ואין לומר שבצדיק שמרד זה יהיה כמחצה עוונות ומחצה זכויות שמדובר בתוהה על הראשונות.

משנה מי שישנו במקרא ומשנה ודרך ארץ הוא לא יחטא במהרה שכתוב **והחוט המשולש לא במהרה ינתק** ומי שאינו במקרא ומשנה ודרך ארץ אינו מהישוב. **גמרא** ר"א בן ר' צדוק אומר שצדיקים נמשלים בעוה"ז לאילן שעומד במקום טהרה ונופו במקום טומאה וכשנצטץ נופו כולו במקום טהרה כך הקב"ה מביא יסורים על צדיקים בעוה"ז כדי שיוכו לעוה"ב ורשעים דומים בעוה"ז כמו אילן שעומד במקום טומאה ונופו במקום טהרה וכשנצטץ נופו כולו במקום טומאה כך הקב"ה משפיע טובה לרשעים בעוה"ז כדי לטורדם ולהורישם למדרגה התחתונה שכתוב **יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות**.

כשר' טרפון והחכמים ישבו בעליית בית נתזה בלוד נשאל לפנייהם האם התלמוד גדול או שהמעשה גדול ור' טרפון אמר שהמעשה גדול ור"ע אמר שהתלמוד גדול וכולם ענו שהתלמוד גדול שהוא מביא לידי מעשה, ור' יוסי הוסיף שהתלמוד גדול שהוא קדם מ' שנה לחובת חלה ונ"ד שנה לתרומות ומעשרות וס"א שנים לשמיטה וק"ג שנים ליובל ואמנם היה ק"ד שנה עד היובל הראשון אך ר' יוסי סובר שהיובל משמט מתחילתו וכמו שהלימוד קודם למעשה כך דינו קודם למעשה כדברי רב המנונא שתחלת דינו של אדם הוא על דברי תורה, שכתוב **ופוטר מים ראשית מדון**, וכמו שדינו קודם למעשה כך שכרו קודם למעשה, שכתוב **ותן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חוקיו**

ר' יוחנן אמר שמי שאינו במקרא ומשנה פסול לעדות, ושנו בבביתא שהאוכל בשוק בדומה לכלב ויש אומרים שגם פסול לעדות, ואמר רב אידי בר אבין שהלכה כיש אומרים,

דף מא בר קפרא דרש שרגון לא עלתה בידו אלא רגזנותו, ולאדם טוב מטעימים מפרי מעשיו ומי שאינו במקרא ומשנה ודרך ארץ דור ממנו הנאה שכתוב **ובמושב לצים לא ישב** שמושבו מושב לצים.

פרק האישי מקדש

משנה האישי מקדש בו ושלוחו ואשה מקדשת בה ושלוחה ואיש מקדש בתו נערה בו ובשלוחו. **גמרא** יש להקשות שאם כתוב שמקדש בשלוחו ק"ו שמקדש בו, אמר רב יוסף שמצוה בו יותר משלוחו כמו שרב ספרא היה חורף ראש בהמה לכבוד שבת, ורבא היה מולח דג שיבוטא, וללישנא בתרא יש איסור לקדש בשליח שרב יהודה אמר בשם רב שאסור לקדש אשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה והתורה אמרה **ואהבת לרעך כמוך**, ורב יוסף דיבר על הסיפא שאשה מתקדשת בה ובשלוחה וקשה שאם בשלוחה ק"ו שבה ועל זה אמר רב יוסף שמצוה בה יותר משלוחה כמו שעשו האמוראים עצמם לכבוד שבת, אך באשה אין איסור כיון שאמר ר"ל שלאשה טוב לשבת בב' גופים מלשבת בגוף אחד כאלמנה.

שנינו במשנה שאיש מקדש בתו נערה ומשמע שקטנה לא כדברי רב יהודה בשם רב או בשם ר"א שלא יקדש בתו קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה.

בבביתא לומדים שמועיל שליח בקידושין שנאמר בגירושין **ושלח** שהאיש עושה שליח ומיתור הה' לומדים שאשה עושה שליח, וכתוב עוד **ושלח** ללמד ששליח עושה שליח ואין לומר שלומדים קידושין במה הצד מגירושין שיש לפרוך שגירושין הם גם בעל כרחא אלא לומדים מהפסוק **ויצאה והיתה** שהוקש הויה ליציאה וכמו שמועיל שליח ביציאה כך מועיל בהויה.

מה ששנינו שהאומר לשלוחו צא תרום הוא תרום כדעת בעל הבית ואם אינו יודע את דעתו יתרום בבניונית אחד מחמישים **עמוד ב'** ואם פיתח או הותיר עשרה חלה תרומתו, אין לומר שמה שמועילה שליחות בתרומה למדו מגירושין שיש לפרוך שזה חול, אלא לומדים מהפסוק אתם **גם אתם** לרבות שלוחכם, ואם היה כתוב בתרומה לא היינו לומדים ממנה גיטין וקידושין שיש לפרוך בתרומה מועילה גם במחשבה, ומה ששנינו שחבורה שאבד פסחה ואמרו לשליח שיחפש את הקרבן והלך ומצא והקריב והם קנו והקריבו אם שלו קדם כולם אוכלים משלו, ואין לומר שלומדים פסח מכולם שמועיל שליחות שיש לפרוך שהם חול לגבי קדשים, אלא לומדים כדברי ר' יהושע בן קרחה שכתוב בפסוק **ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים** וכי כולם שוחטים והרי רק אחד שוחט אלא ששלוחו של אדם כמותו, ואם היה כתוב בקדשים לא היינו לומדים שמועיל שליחות בכל שיש לפרוך שרוב מעשה קדשים זה ע"י שליחות ואמנם לא לומדים אחד מאחד אך ניתן ללמוד אחד משנים אך אם לא היה כתוב בקדשים לא היינו לומדים מהאחרים כי הם חול לגבי קדשים, ואם לא היה כתוב בגירושין לא היינו לומדים מקדשים ותרומה כי ישנם במחשבה ואמנם אם לא היה כתוב בתרומה היינו לומדים מקדשים ועוד אחד מהאחרים ומה שכתוב **גם אתם** יש לדרוש כר' ינאי שאומר מה אתם בני ברית אף שלחוכם בני ברית אך לכאורה ניתן ללמוד מסברא כדברי ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שעבד לא יכול להעשות שליח לקבל גט אשה מיד בעלה כיון שאינו בתורת גיטין וקידושין, ויש לומר שעבד אינו שייך כלל אך עכו"ם שייך בתרומה כמו ששנינו שעכו"ם וכותי שתרמו תרומתן תרומה וא"כ יוכלו להעשות שליח קמ"ל שלא, אך לר"ש שפוטר ששנינו שתרומת עכו"ם מדמעת וחייבים עליה חומש ור"ש פוטר א"כ לא צריך את **גם אתם** לדרוש, ויש לומר שהיינו דורשים כמו שדורשים אתם ולא אריסים אתם ולא שותפים אתם ולא אפוטרופוס אתם ולא תרום את שאינו שלו וא"כ נמצא גם שליח, קמ"ל שלא, וזה מובן לר' יהושע בן קרחה שלומדים שליחות מפסח אך לר' יונתן שדורש את הפסוק לדרשא אחרת זה קשה.